

IV. Ogólna charakterystyka gminy Sześćsk.

A. Położenie geograficzne.

Gmina Sześćsk położona jest w północnej części województwa mazowieckiego, w powiecie mławskim, w dolinie rzeki Mławki przy trasie Mława-Płock. Ogólna powierzchnia ewidencyjna gminy ogółem wynosi 10966 ha (110 km²), co stanowi 9,39 % powierzchni powiatu mławskiego. W strukturze użytkowania gruntów przeważają użytki rolne, które łącznie zajmują 8984 ha (82,1 % powierzchni gminy), lasy i grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione zajmują 1.451 ha, co stanowi załedwie 13,3 % powierzchni gminy, pozostałe grunty w tym nieużytki stanowią powierzchnię 503 ha (4,6 %).

Sąsiednie gminy to: Radzanów, Strzegowo, Wiśniewo, Lipowiec Kościelny znajdujące się w powiecie mławskim oraz Biezuń, Żuromin i Kuczbork z powiatu żuromińskiego. Gmina posiada podstawowe instytucje i urzędy oraz dobrą sieć dróg komunikacyjnych, co daje możliwość bezpośredniego połączenia PKS z Warszawą, Olsztynem, Płockiem, Mławą i Żurominem.

Odległość od ważniejszych miejscowości i większych miast wg głównych szlaków komunikacyjnych to: do Mławy 25 km, do Żuromina 17 km, do Płocka 70 km, do Warszawy 120 km, do Olsztyna 115 km.

Gmina Sześćsk leży w zasięgu Równiny Raciąskiej, wchodzącej w skład Niziny Północnomazowieckiej, która jest częścią Nizin Środkowopolskich. Najwyższe wzniesienie terenu 170,0 m n. p. m. leży w północnej części gminy we wsi Krzywki Piaski w zasięgu moreny czołowej. Najniższy obszar 113,3 m n. p. m. leży w dolinie rzeki Mławki w południowo – zachodniej części gminy - wieś Pączkowo. W zasięgu gminy można wydzielić dwa zasadnicze typy rzeźby. W części północnej, zachodniej, południowej i południowo – wschodniej rzeźba falista, przechodząca w pagórkowatą, obejmuje swym zasięgiem około

50% powierzchni gminy. W części środkowej, południowo – zachodniej i wschodniej występuje rzeźba płaskorówninna obejmująca swym zasięgiem pozostałą powierzchnię gminy. Jest to rozległa dolina rzeki Mławki wraz z licznymi dolinami jej dopływów.

W strukturze sieci osadniczej na obszarze gminy wyróżnia się siedziba gminy - Szeńsk, która pełni rolę wielofunkcyjnego lokalnego ośrodka usługowo-administracyjnego. Jest lokalnym ośrodkiem obsługi mieszkańców oraz gminnym centrum aktywności społeczno-gospodarczej.

Na terenie gminy znajduje się 24 miejscowości, a pod względem administracyjnym wydzielono 24 sołectwa: Bielawy, Doziny, Grądek, Kobuszyn, Krzywki Bośki, Krzywki Piaski, Kunki, Liberadz, Ługi, Miączyn Duży, Miączyn Mały, Miłotki, Mostowo, Nowe Garkowo, Ostrów, Proszkowo, Przychód, Pączkowo, Bochnia, Sławkowo, Stare Garkowo, Szeńsk, Wola Proszkowska, Złotowo.

B. Demografia.

Według danych Urzędu Gminy w Szeńsku liczba ludności gminy w końcu grudnia 2005 r. wynosiła ogółem 4743 osoby. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Rok			
	2002	2003	2004	2005
Ludność ogółem	4603	4791	4751	4743
Wiek przedprodukcyjny (mężczyźni i kobiety w wieku do 17 lat)	1319	1288	1251	1240
Wiek produkcyjny (mężczyźni w wieku 18-64 lata; kobiety w wieku 18-59 lat)	2542	2782	2780	2794
Wiek poprodukcyjny (mężczyźni powyżej 65 lat; kobiety powyżej 60 lat)	742	721	720	709
Płeć: Kobiety	2303	2397	2370	2362
Mężczyźni	2300	2394	2381	2381

Struktura wieku i płci mieszkańców gminy na dzień 31 grudnia 2005 r. przedstawiała się następująco: 26,14% to ludność w wieku przedprodukcyjnym, 58,91% w wieku produkcyjnym i 14,95% w wieku poprodukcyjnym. Obserwuje się jednak niewielki wzrost udziału liczby ludności w wieku produkcyjnym. Ludność gminy cechuje się słabą dynamiką demograficzną, utrzymującą się od dłuższego czasu reprodukcją zawężoną, co kwalifikuje mieszkańców gminy jako zbiorowość o cechach niekorzystnych dla rozwoju demograficznego, a gminę jako obszar słabnącego potencjału ludnościowego.

Ruch naturalny w gminie charakteryzuje się podobnym zjawiskiem jak na terenach powiatu mławskiego, tj. spadkiem poziomu przyrostu naturalnego (wg stanu na 06.2004 r.

saldo migracji wynosi -8). Zjawiska te związane są jednak z ogólnopolską tendencją (zmiana modelu rodziny, preferowana zawężona struktura 2 plus 1 lub 2 plus 2, rodzice i jedno, dwoje dzieci). W latach 2001-2003 zarówno saldo migracji i przyrostu naturalnego są ujemne. Dotychczas wysokie ujemne saldo było nieco łagodzone przez dodatni przyrost naturalny, ta tendencja wystąpiła w latach 1991-1992. W ciągu ostatnich trzech lat obydwie te zjawiska demograficzne zamiast się równoważyć wzajemnie się pogłębiają. W 2003 r. po raz pierwszy ujemny przyrost naturalny miał wyższą wartość niż saldo migracji, co oznacza, że „deficyt” urodzeń w stosunku do zgonów był wyższy niż przyjazdów niż wyjazdów.

Zakłada się dalszy niewielki spadek populacji i zatrzymanie tego procesu na początku 2010 r., kiedy zostaną w miarę utworzone stabilne i solidne podstawy jakościowe pracy. Warunki te spowodują zatrzymanie ludności, zwłaszcza młodego pokolenia na miejscu, a nawet mogą spowodować powrót mieszkańców, którzy wyjechali w poszukiwaniu pracy, gdyż zostaną stworzone konkurencyjne warunki życia i prowadzenia działalności gospodarczej na lokalnym rynku pracy.

Według badań z 2005 roku na 1 km² gminy przypadają 43,12 osób, natomiast w całym powiecie mławskim na 1 km² powierzchni przypada 64,79 osób (dane z 2003 r.), jest to spowodowane wysoką gęstością zaludnienia w miejskiej gminie Mława. Spośród wszystkich gmin wiejskich należących do powiatu mławskiego wskaźnik gęstości zaludnienia w gminie Szreńsk kształtuje się na średnim poziomie.

Jeżeli chodzi o ruch naturalny i migracje wewnętrzne ludności gminy Szreńsk to przedstawiają się one następująco:

Małżeństwa – 29	Napływ · 46
Rodzenia żywe – 41	Odpływ · 66
Zgony – 55	Saldo migracji – · 20
Przyrost naturalny – -14	

Bezrobotni w gminie zarejestrowani według płci w 2004 roku:

Ogółem – 584 osoby
Mężczyźni – 306 osoby
Kobiety – 278 osoby

Z kolei osoby pracujące w 2004 roku przedstawiają się następująco:

Ogółem	W tym kobiet	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Z liczby ogółem	
				Usługi rynkowe	Usługi nierynkowe

294	174	141	153	20	129
-----	-----	-----	-----	----	-----

C. Gospodarka.

Gmina Sześć jest gminą rolniczą. Struktura użytkowania gruntów wskazuje na dominującą rolę produkcji rolnej w strukturze gospodarczej gminy. Wykorzystanie gruntów na cele rolne jest jednak przestrzennie zróżnicowane, na co mają wpływ klasy bonitacyjne i warunki stawiane przez Unię Europejską.

Formy użytkowania gruntów	Powierzchnia (ha)	Odsetek powierzchni (%)
Powierzchnia ogółem	10966	100
Użytki rolne razem	9006	82,1
w tym:		
-grunty orne	4279	47,5
-sady	45	0,5
-łąki	2811	31,2
-pastwiska trwałe	1548	17,2
-pozostałe grunty	323	3,6
Lasy i grunty leśne	1455	13,3
Pozostałe grunty i nieużytki	505	4,6

Źródło: Główny Urząd Geodezji i Kartografii w Warszawie; wg stanu na dzień 01.01.2005 r.

Główne funkcje gminy to produkcja rolna i zwierzęca. Ogólna liczba gospodarstw rolnych w 2005 r. wynosiła 1069, średnia wielkość gospodarstwa rolnego ok. 15 ha. Ogólna powierzchnia gruntów ornych w gminie wynosi ok. 4,3 tys. ha. W strukturze upraw dominują zboża 33,7 % w użytkach rolnych, powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych to ok. 3 tys. ha.

Rok	2002	2003	2004	2005
Ilość gospodarstw rolnych	1018	1030	1074	1069
struktura powierzchniowa:				
- do 1 ha	120	135	176	165
- od 1 do 2 ha	150	146	153	157
- od 2 do 5 ha	188	198	195	206
- od 5 do 7 ha	90	90	92	90
- od 7 do 10 ha	132	132	136	139
- od 10 do 15 ha	151	141	135	130
- od 15 do 50 ha	186	187	186	180
- powyżej 50 ha	1	1	1	2
średnia powierzchnia gospodarstw	8,44	8,33	8,01	15
struktura własności użytków rolnych (w ha):				
- rolnictwo ogółem	8713	8705	8729	8724
- w tym gospodarstwa indywidualne	8591	8583	8607	8584

Na terenie gminy grunty orne i sady w klasach I-IV wynoszą 1581 ha, a w klasach V-VI 2939 ha. Natomiast grunty łąk i pastwisk w klasach I-IV 2349 ha, a w klasach V-VI 1407 ha. Gleby klas niższych tj. V-VI wynoszą 4346 ha, co stanowi 52,51% powierzchni uprawowej gminy.

Typ wskaźnika	Gleby gruntów ornych i sadów								Grunty łąk i pastwisk					
	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	I	II	III	IV	V	VI
GMINA SZRENSK														
Powierzchnia (ha)	0	0	4	67	566	944	1845	1094	0	0	0	2349	1296	111
Udział w pow. gminy (%)	0	0	0	0,6	5,8	9,3	18,2	10,8	0	0	0	23,1	12,8	1,1
Udział w pow. gr. rolnych (%)	0	0	0,1	1,5	12,5	20,9	40,8	24,2	0	0	0	62,5	34,5	3

Powierzchnia lasów w ha fizycznych ogółem na początek 2006 r. wynosi 800,99 ha. Największa powierzchnia lasów występuje w rejonie wsi Ługi (132,99 ha), Mostowa (105,37 ha), Szreńska (94,73 ha).

Uzupełnieniem działalności rolniczej jest działalność gospodarza prowadzona przez przedsiębiorców na terenie gminy lub poza jej terenem.

Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie z podziałem na branże w latach 2002-2004 kształtowała się następująco:

branże	2002	2003	2004
Handel	109	102	102
Budownictwo (murarstwo, usługi budowlane)	27	28	28
Transport (usługi transportowe)	8	8	5
Mechanika	5	6	5
Instalatorstwo (elektryczne, hydrauliczne i inne)	8	8	8
Śrutowanie zbóż, przemiał zboża	2	2	2
Szewstwo	1	1	1
Ubojnie	2	2	2
Praktyka weterynaryjna	2	2	2
Usługi (ślusarskie, fotograficzne, RTV, fryzjerskie)	29	29	31
Inne	36	31	3

Jednostki zarejestrowane w systemie REGON w Gminie Szeńsk

Ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Osoby fizyczne	Spółki prawa handlowego	Spółdzielnie	Stowarzyszenia i organizacje
214	11	203	183	2	2	7

Na terenie gminy działa niewiele firm i instytucji zatrudniających mieszkańców. Większość pracuje w instytucjach użyteczności publicznej (szkoły, Urząd Gminy, NZOZ „Szeń-Med.”, biblioteka, GOK). Największym pracodawcą spoza sektora publicznego jest Zakład Przewodów „Technokabel”.

Z ogólnej liczby podmiotów według podmiotów gospodarki narodowej, dominuje zakład związany z działalnością produkcyjną (Technokabel) – 37,4% ogółu pracujących. Drugą pozycję zajmuje edukacja (szkoły) – 21,5% ogółu pracujących, a trzecią pozycję zajmuje administracja publiczna, obrona narodowa – 11,5% ogółu zatrudnionych, a następnie: ochrona zdrowia i opieka społeczna – 8%, rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, łowiectwo – 6,7%, transport, składowanie – 4,8%, pozostała działalność usługowa, komunalna itp. – 3,7%, pośrednictwo finansowe 2,8%, budownictwo – 2%, handel, naprawy – 1%, obsługa nieruchomości i firm – 0,6%.

W strukturze przestrzennej gminy utrzymują się nadal tendencje koncentracji podmiotów w miejscowości gminnej w Szeńsku. Niedostateczny jest rozwój przedsiębiorczości w tym pozarolniczej w pozostałych miejscowościach na terenie gminy. Głównymi barierami rozwoju przedsiębiorczości są:

- wysokie koszty tworzenia miejsc pracy,
- brak środków finansowych na rozwój i wdrażanie nowoczesnych technologii i metod zarządzania,
- poziom życia i wykształcenie ludności na obszarach wiejskich (szczególnie z obszarów byłego PGR zatrudniającego owego czasu 247 osób),
- brak dogodnych kredytów dla małych firm i osób rozpoczynających działalność gospodarczą.

Na terenie gminy istnieją dobre, ale nie w pełni wykorzystane warunki do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego oraz powstawania podmiotów związanych z działalnością turystyczną i agroturystyczną.

D. Środowisko przyrodnicze.

Budowa geologiczna i rzeźba terenu

Obszar gminy pokrywają utwory czwartorzędowe. Są to utwory plejstocenijskie związane ze stadiem północnomazowieckim zlodowacenia środkowopolskiego oraz utwory holocenijskie.

Od rejonu Stare Garkowo poprzez Szeńsk, aż po Miączyn ciągnie się pasmo morenowe zbudowane z piasków, żwirów i głazów lodowcowych.

W rejonie między Szeńskiem, a Proszkowem występują płyty utworów wodnolodowcowych (pisaki i żwiry) .Płyty podobnych utworów występują też w rejonie Luszewa i Bońkowa Podleśnego. Utwory holocenijskie występują w dolinie Mławki oraz w obniżeniach terenowych i są to głównie piaski , namuły i torfy.

Mięższność utworów czwartorzędu można ocenić na ok. 100 m. Poniżej można spodziewać się ilów pliocenijskich, a także utworów miocenu .Strop utworów mezozoicznych znajduje się na głębokości ok. 250-300 m. Utwory górnej kredy mają miąższność ok. 800m., utwory kredy dolnej ok. 100 m, utwory jury górnej ok. 450 m, jury środkowej ok. 100m., a jury dolnej ok. 350 m. Miąższność utworów triasu wynosi ok. 750 m , przy czym ponad połowa tej miąższności (ok. 450 m) przypada na klastyczne utwory dolnego triasu.

Wody powierzchniowe

Przez obszar gminy przepływa rzeka Mławka (dł. ciek 12,2 km), która jest dopływem rzeki Wkry. Głównym prawym dopływem rzeki Mławki jest Przylepnica (długość ciek 5,3 km), a lewym dopływem Sewerynka (długość ciek 6,3 km) Część gminy odwadniana jest małymi ciekami, między innymi są to cieki które posiadają nazwy: Miłotka (3,4 km dł.), Kozak (2,2 km dł), Gryczak (1,9 km dł.) Zasoby wód podziemnych: wyd. 100m³/h/otw./głęb.

Zasoby naturalne

Obecnie na terenie gminy brak jest występowania złóż surowców mineralnych o zasobach udokumentowanych, bądź zarejestrowanych. Znajduje się natomiast sześć punktów eksploatacji odsłoneń kopalni, w tym dwa zaniechane, dwa wyeksploatowane. Są to czwartorzędowe plejstocenijskie piaski różnoziarniste ze żwirem. Przeznaczone są dla potrzeb budownictwa indywidualnego. Obecnie tylko dwa punkty eksploatowane są dorywczo.

W gminie występuje rejon prognostyczny dla torfów w rejonie Mostowa, Dożyn, Szeńska i Bielaw. Są to holocenijskie złoża czwartorzędowe i nie są kolizyjne z ochroną środowiska.

W utworach starszych oligoceńskich i występujących płytko utworach kredowych istnieją szanse odkrycia i udokumentowania wód pitnych, które mogą także być wykorzystane do celów energetycznych dla uzyskania energii przy pomocy pomp ciepłych (przewidywana tem. w granicach 10-15° C).

W utworach dolnokredowych istnieją możliwości odkrycia i udokumentowania zasobów wód geotermalnych o temp. rzędu 30 st. C. Niżej w utworach dolno-malmskich istnieją szanse udokumentowania wód geotermalnych o temp. Rzędu 35-40 st. C oraz w utworach piaszczystych doggeru i liasu istnieją szanse odkrycia słabo zmineralizowanych wód geotermalnych. Szanse odkrycia zbiorników geotermalnych istnieją także w utworach triasowych, a szczególnie w węglanowych utworach środkowego triasu i piaszczystych dolnego triasu. Temperatury tych wód mogą być rzędu 40-50 st. C.

Znaczne perspektywy odkrycia wód geotermalnych o temp. 50-60 st. C, a może i wyższych istnieją w piaszczystych utworach kambru.

Gleby

Gmina charakteryzuje się glebami słabymi jakościowo.

Struktura udziału gleb w ich przydatności rolniczej wg klas bonitacyjnych stanowi udział gleb gruntów ornych i sadów w pow. gminy: III b – 0,6%, IV a-5,8 % , IV b-9,3%, V- 18,2%,VI-10,8%, natomiast udział w powierzchni gruntów rolnych wynosi: III a –0,1%, IIIb-1,5%, IV a-12,5, IVb-20,9%, V-40,8% , VI-24,2 %

Struktura użytków zielonych według klas bonitacyjnych odznacza się przewagą łąk i pastwisk słabych jakościowo ok. 64% udziału w pow. gruntów rolnych. Udział użytków zielonych o pow. 2403 ha-2z i 1351 ha 3z, w pow. gminy stanowi: 2 z- 23,7% i 3z 13,3%.

Lasy

Powierzchnia ogólna lasów w gminie wynosi 5,2 km², to stanowi 4,7% powierzchni gminy. Według funkcji lasy rezerwatowe obejmują – 141,94 ha, lasy gospodarcze-370,32 ha i grunty nieleśne w ALP pozostałe 28,83 ha.

Lasy prywatne o ogólnej powierzchni 871,86 ha obejmują rozdrobnione zalesienia oraz fragmenty większych kompleksów, w sąsiedztwie których występują najuboższe kompleksy glebowe.

Obszary chronionego krajobrazu

Na terenie gminy obszary wyróżniające się szczególnymi walorami przyrodniczymi objęto formą rezerwatu przyrody „Dolina Mławki „Rezerwat utworzony został w 1994r. na powierzchni 147,41 ha. Rezerwat utworzony jest w dolinie rzeki Mławki, na terenie lasów

Naleśnictwa Dwukoły. Leśnictwa Ratowo, gruntów wsi Grądek w gminie Szreńsk, w sąsiedztwie drogi Zawady – Wola Proszkowska..

Rezerwat utworzono dla ochrony dużego kompleksu olsu i olsu jesionowego o typowej strukturze i składzie florystycznym z licznymi stanowiskami ptaków zagrożonych wyginięciem. Drzewostan uroczyska buduje olsza czarna. W niektórych wydzieleniach towarzyszy jej brzoza, jesion i wiąz, a miejscami także świerk i wierzba krucha.

Dominują drzewostany w trzeciej klasie wieku (40-60 lat) i stanowią 62,5%, udział drzewostanów IV klasy wieku (60-80 lat) – 11,2%.

Pod względem fitosocjologicznym w lasach uroczyska wyróżniono dwa zbiorowiska roślin: łąg olszowo-jesionowy i ols porzeczkowy. Flora rezerwatu liczy 192 gatunki roślin naczyniowych. Na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie 57 gatunków, z których większość należy do gatunków łągowych, a część to gatunki w różnym stopniu zagrożone.

Przez rezerwat przepływa ciek –Kanał Kozak pełniący funkcje rowu melioracyjnego dla sąsiadujących z rezerwatem gruntów użytkowanych rolniczo. Niewłaściwa eksploatacja cieków może być zagrożeniem dla rezerwatu.

Zieluńsko-Rzęgnowski Obszar Chronionego Krajobrazu znajduje się częściowo na obszarze gminy.